

sic, omnibus pensatis, non erit admodum difficile, etiam inter materias et proprietates votorum dissimiles, sufficientem proportionem invenire.

22. *An in aliquibus votis fiat commutatio unius in aliud ipso jure.* — *Resolutio.* — Supererant hoc loco tractanda duo gravia dubia. Unum est, an votum religionis possit commutari in statum Episcopalem; aliud est, an per professionem religiosam extinguantur omnia vota priora, ita ut in solemnia vota religionis sufficienter commutentur. Verumtamen quia haec puncta statum religionis attingunt, ejusque aliqualem cognitionem prærequirunt, ideo in tractatum de illo statua remittimus. Solum in secunda dubitatione aderto, in illa attingi aliam generalem, an in aliis votis interdum fiat commutatio unius in aliud ipso jure. Sed loquendo de jure naturali, ex vi illius, sola commutatio in melius concessa est; solum tamen sequitur quasi necessario, si vota sint incompossibilia; alias pendet ex voluntate voventis, ut constat. Si vero loquamur de jure positivo divino, licet in lege veteri fuerint quædam vota necessario commutanda secundum legem, illa cæremonia erant, et pertinebant ad sacrificia carnalia. In lege autem gratiae non obligant, neque aliquod simile jus divinum invenitur. Denique si sermo sit de jure positivo ecclesiastico, certum etiam est nullam hujusmodi commutationem ex vi illius fieri, quia nullibi tale jus invenitur, nec commode fieri posset extra commutationem quæ fit in evidenter melius, cum in aliis oporteat multa considerare, ut recta commutatio fiat, quæ non possunt nisi in particulari ponderari, et ideo semper actio hominis requiritur. Si vero sit sermo de commutatione in melius extra statum religionis, non apparet ratio cur fiat ipso jure, nisi quando votum majus et minus sunt incompossibilia alias cur jus statueret commutationem, quæ pendet ex voluntate voventis, cum per se melius sit habere duo vota, quam unum tantum, etiamsi sit melius altero? De statu autem religionis est specialis consideratio, de qua dicto loco tractabitur.

CAPUT XX.

QUAM VIM HABEAT COMMUTATIO AD TOLLENDAM OMNINO VOTI OBLIGATIONEM CIRCA FRIOREM MATERIAM?

1. *Primum dubium.* — *An post commutationem liceat voventi redire ad priorem mate-*

riam voti, et omittere commutationem. — *Resolutio.* — Quia per commutationem non omnino auferatur obligatio voti, sed ex una materia transfertur in aliam, ideo explicare necesse est quam sit firma haec translatio, in quo nonnulla dubia includuntur. Primum dubium est, an post factam commutationem liceat voventi redire ad priorem materiam et omittere commutationem; videtur enim posse, quia haec commutatio est favor voventis; sed liberum est unicuique non uti favore sibi concesso; ergo. Distinguendum vero est, quia vel commutatio fuit facta in melius, sive ex electione voventis, sive per superiore, ipso acceptante; vel fuit facta in æquale aut minus. Quando facta est commutatio priori modo, existimo non esse in potestate voventis iterum ad prius votum redire, omissa materia, in quam facta est commutatio. Ratio est, quia illa commutatio habet vim novi voti, quo communans se obligat ad reddendum Deo aliquid melius, quam antea promiserat; ergo jam non licet illi respicere retro, quia illud virtute erit melius votum in minus commutare. Unde qui prius vovit clericus fieri, et postea hoc votum in religionis votum commutavit, vel qui fecit votum simplex religionis laxioris, et postea voluit obligari determinate ad perfectiorem, commutando votum, tenetur stare posteriori obligationi, nec potest retrocedere, quia posterior obligatio potuit derogare priori, et prævalet. Et in contractibus humanis idem videtur licet, quando ex consensu partium augetur obligatio in favorem creditoris; idem ergo est cum proportione in omnibus votis. Denique nisi talis induceretur obligatio, nulla fieret commutatio in melius, quia potestas faciendi melius loco minoris boni, semper intervenit in omni voto absque ulla commutatione; ergo quando fit commutatio, hoc additur, quod illa potestas transit in obligationem, mutata obligatione voti ab inferiori opere, et translata in melius. Contra hanc partem tenet Sanc., lib. 9 de Matrim., disp. 4, num. 21; putat enim esse eamdem rationem de commutatione in melius et in æquale. Sed revera non est, quia haec, quæ est in melius, non fit in favorem voventis, sed Dei, et quia alias nulla esset commutatio, ut ostensum est.

2. *At vero in commutatione in minus res clara est, semper manere in potestate voventis non uti commutatione, sed implere votum prout a principio factum fuit, quia semper licet transire ad meliora vota. Unde licet a*

principio fuisset votum factum de illo minori opere, liberum esset commutare illud in melius; ergo a fortiori licebit, quando per commutationem ad opus minus bonum translata est obligatio.

3. *At vero de commutatione in æquale potest dubitari, quia, facta commutatione per Prælatum, et acceptata per voventem, quasi fit novum votum circa illam materiam, in qua fit commutatio; sed post factum votum, non est in potestate voventis illud commutare sua voluntate, etiam in æquale; ergo neque tunc licebit commutationem novam facere sine novo consensu Prælati. Confirmatur, quia commutatio fit per translationem obligationis ab una materia in aliam; ergo facta illa mutatione, non est in potestate voventis recedere a posteriori obligatione voluntarie suscepta. Confirmatur secundo, quia alias talis commutatio non esset in æquale, quia prius erat definite ad unum, postea manet quasi indifferens et arbitraria inter duas materias, quæ amplitudo multum minuit de rigore obligationis. Tandem non videtur sufficere quod illa commutatio facta sit in favorem voventis, nam favor solum fuit ad mutationem faciendam, postea vero res firma permanet. Sicut si religioso concedatur transitus ad æqualem religionem, semel translatus ibi stabiliter permanere debet; et si pupillus habuit licentiam se obligandi, postea retrocedere non potest, licet licentia fuerit quidam favor. Est ergo hæc sententia probabilis.*

4. *Licitum est omittere commutationem in æquale, cum fit redditus ad priorem materiam voti.* — *Sed nihilominus contrarium censeotum in praxi.* Nam imprimis cum sit probabile hanc commutationem in æquale de se licitam esse, multo est verisimilius, quando per illam redditus ad priorem et quasi nativam illius voti obligationem. Deinde non videtur dubium quin commutatio possit fieri in hoc sensu, ut voventi liceat, si velit, ut alia materia voti, quamvis ad id non cogatur. Nam in hoc, neque aliqua repugnantia, neque injustitia invenitur; ergo verisimilius est ita fieri, quando aliud non declaratur. Probatur consequentia, tum quia haec videtur communis intentio commutantium; tum maxime quia hoc videtur esse non solum favor voventis, sed etiam cedere magis in favorem voti, quatenus semper potest in propria specie impleri. Neque illa libertas eligendi inter illas materias est magni momenti, et si quid est, illa est gratia commutationis, et causa, quæ justifi-

cat commutationem, sufficit ad justificandum illum favorem. Denique ratio facta satis probabilis est, quia talis commutatio non fit in favorem creditoris, sed ipsius debitoris, et ideo facta censetur modo magis favorabili, ac subinde non omnino absolute, sed subintellecta conditione, si ei placuerit tali commutatione uti; ergo semper illi manet liberum servare votum in prima et propria specie. Et ita manet soluta ratio in contrarium. Et hanc opinionem sequitur Azor, tom. 1, lib. 41, c. 18, qui solum loquitur de commutatione in æquale, non in melius, et merito, quia, ut dixi, est magna differentia inter has commutations; nam illa, quæ est in melius, est absoluta, et obligatoria de novo, respicisque favorem Dei (ut sic dicam) seu majorem cultum ejus. Commutatio autem in æquale est quasi conditionata, si volueris, et ita non inducit præsumptionem, sed quasi concedit licentiam et facultatem commutandi. Commutatio autem in minus adhuc magis est permissiva seu remissiva, et ideo non uti illa non solum est licitum, sed etiam de se manet sub consilio ex natura voti, quia est de meliori bono.

5. *Secundum dubium.* — *An facta commutatione extinguatur omnino obligatio prioris voti.* — *Secundum dubium est, an facta commutatione, et impleta per voventem, omnino maneat extincta obligatio prioris voti.* In quo nulla est difficultas, quando commutatio, rite et recte facta, fuit impleta. Nam per concessionem commutationis obligatio voti translata est in novam materiam, et a priori sublata, et per executionem commutationis extincta fuit obligatio, ut cadebat in illam materiam; ergo simpliciter ablata est. Et confirmatur primo, quia per dispensationem validam omnino extinguitur obligatio voti; sed per commutationem fit quædam voti dispensatio quasi sub onere faciendi tale opus; ergo ex illo exhibito completur dispensatio, et omnino tollitur obligatio. Denique confirmatur, quia alias inutilis esset commutatio voti. Difficultas vero est, quando commutatio non fuit recte facta, quæ non habet locum in ea quæ fit in evidenter melius, quia illa semper valet, et recte fit sine alia causa, vel superioris consensu, et ideo semel impleta, semper extinguitur obligatio; difficultas ergo erit de æquali vel minori, quæ vel propria voluntate facta fuit et impleta, vel a superiori sine justa causa, an tunc nihilominus talis commutatio, executioni mandata, facta teneat, et sufficiat ad solutionem voti. Multa enim male fiunt quæ

facta tenent. Et videtur valde rigidum obligare cum, qui æquale opus fecit ad votum implendum, ut iterum votum solvat; non est autem verisimile Deum esse tam rigidum exactorem.

6. *Commutatio propria voluntate facta, etsi impleatur, non extinguit priorem voti obligationem.* — *Aliorum opinatio.* — Dicendum vero est, commutationem factam propria voluntate, etiamsi impleatur in rigore, juxta veram sententiam, non extingue obligacionem voti, ac subinde, non obstante illa, teneri voventem ad suum votum implendum. Probatur, quia illa commutatio nulla fuit, quia facta est sine potestate, et sine consensu creditoris; ergo executio talis commutationis non fuit solutio voti; ergo non potuit extingue obligacionem voti. Antecedens supra ostensum est, secunda vero consequentia est per se nota. Prima vero probatur, quia quod non debetur, non solvit; illud autem opus non erat debitum ex voto, quia non fuit in illud translatum obligatio voti. Et hæc ratio tam procedit in commutatione in æquale quam in minus, licet de hac posteriori sit certior, quia extra questionem est et certum commutationem in minus propria auctoritate factam esse omnino invalidam. De æquali vero est opinio, ut diximus, quæ forte quoad hoc potest probabilis reputari, ut saltem post factam voti solutionem per æquivalens, liceat se illi conformare, ut non maneat obligatio iterum solvendi votum. Dicunt vero aliqui tunc esse sufficiens petere ab habente potestatem, ut commutationem approbet, et quasi de novo faciat, ratam habendo priorem solutionem nomine Dei, et quasi faciendo commutationem in illam. Videtur tamen hoc difficile, scilicet, ut id fiat per modum commutationis, quia commutatio debet esse proportionata obligationi voti, unde sicut votum obligat ad novum opus, ita debet commutari in opera futura, per quæ novus cultus Deo tribuatur, sicut tribuendus esset per solutionem voti; nam opera præterita jam habuerunt suum effectum, nihilque de novo conferunt ad cultum Dei. Et ideo non potest commutatio fieri in opera jam facta, alias multa sequi possent absurdia, et multi abusus, petendo commutations in opera jam facta, et præsertim allegando facta fuisse spe commutationis voti, et similia, quæ admittenda non videntur. Neque admittenda est ibi ratihabitio, quia, ut dicitur in regula juris 9, in 6, *ratum quis habere non potest, quod suo nomine non est ges-*

tum; illud autem opus non fuit factum auctoritate Prælati, et quod vovens fecerit illa intentione vel spe, non mutat naturam ejus. Et ideo non recte cadit ratihabitio vel commutatio Prælati in tale opus. Quapropter in eo casu, securius erit voti dispensationem petere ab eo qui possit dispensare, et tunc illud onus susceptum occasione implendi votum, poterit conferre saltem ex magna parte ad complemandam dispensationis causam.

7. *An commutatio, quæ fit ab habente potestatem sine justa causa, voti obligationem tollat.* — *Resolutio.* — Sed quid, quando commutatio fit ab habente potestatem, et creditur fuisse defectus in causa? Primum, si subdito id non evidenter constet, et opus sibi impositum impedit, potest serupulum deponere, et credere satisfecisse voto, ut a fortiori patet ex dictis supra de dispensatione. Si vero defectus causæ est notus, et commutatio fuit in æquale, et bona fide id jam factum est, credendum est Deum acceptasse illud, quandoquidem fuit æque bonum, et auctoritate Vicarii ejus bona fide fuit factum. Item in hoc puncto satis probabilis est opinio, talem commutationem non fuisse invalidam, etiamsi superior peccaverit in modo; imo, ut supra dixi, moraliter non deest causa. At si commutatio fuit in minus, et sine ulla causa legitima, tunc revera fuit nulla, et votum non fuit extinctum per solutionem ejus. Secus vero erit quando intervenit causa sufficiens ad commutationem, licet non ad diminutionem; tunc enim executio commutationis valebit, saltem in partiale solutionem, et solum supererit obligatio ad supplendum quod defuit ad æqualitatem faciendam, quod existimo tunc fieri posse ad arbitrium boni viri sine novo consensu Prælati, quia jam, quantum in ipso est, in commutationem consensit ex causa justa, nt supponitur.

8. *Tertium dubium.* — *An aliquando reviviscat votum commutatum.* — Tertium dubium est, an in aliquo casu reviviscat obligatio voti commutati. Casus autem esse potest, si vovens fiat impotens ad opus commutationis, vel sua culpa, quia, verbi gratia, omisit magnam partem commutationis, quæ jam reparari non potest, vel certe sine culpa, quia factus est impotens, verbi gratia, ad eleemosynam, vel jejuniū, et possit proprium opus voti facere, ut, verbi gratia, non ludere, vel peregrinari, de quo primum votum factum fuerat. Est autem in casu supponendum, quod voti obligatio duraret, si commutatio facta non esset,

alioqui si voti obligatio ex alio capite per se extincta fuisset, quia tempus obligationis finitum fuit, vel materia prior fuit sublata, vel quidquam simile, tunc non esset locus praesenti questioni, ut per se constat. Ratio autem dubitandi in predicto casu esse potest, quia votum prius non extinguitur per solam commutationem absolute et simpliciter, sed quasi suspenditur vel tollitur sub conditione, Si aliud fiat; ergo si non fiat, quacumque occasione id contingat, sive per impotentiam, sive per malitiam, redit prior obligatio. Item facta commutatione, manet obligatio quasi disjuncta solvendi hoc vel illud; sed debitor, qui ita tenetur solvere, non fit impotens ad solvendum, nec liberatur ab obligatione ex impotencia ad unam speciem solutionis, si ad aliam sit potens; ergo, etc.

9. *Prima assertio: si votum minus perfectum in melius commutetur, prior obligatio omnino extinguitur.* — Hærationes videntur nonnullum majus dubium inferre in commutatione minori vel æquali, et ideo prius dicendum est de commutatione in melius. Dico primo: si aliquod votum minus perfectum in melius commutetur, prior obligatio omnino extinguitur, neque redit propter impotentiam implendi melius, sive culpa intercesserit, sive non. Probatur primo, quia (ut dixi) post talem commutationem manet vovens ita definite obligatus ad opus melius, ut non sit illi integrum retrocedere, et ad priorem obligationem reverti; ergo signum est priorem obligationem fuisse omnino extinctam, ac subinde non amplius redire, juxta communem regulam juris, et juxta ea quæ statim dicemus. Et confirmatur, quia non debet hic vovens gravari duplice onere, scilicet, faciendi necessario melius opus, si possit, vel, si non possit, implendi prius votum, quia hæc esset nimia inæqualitas, quæ non est ita interpretanda, nisi expresse constiterit voventem voluisse illo modo obligari per commutationem, vel in eo sensu illam acceptasse. Atque hinc facile probatur ultima pars assertionis, quia, facta tali commutatione, ita se habet vovens circa posteriorem materiam meliorem, ac si non vovisset priorem; et ideo clarum est, quod si absque culpa fiat impotens ad implendum votum in materia commutata, simpliciter excusat; ergo, licet intercesserit mora culpabilis, vel alia culpa, ad nihil est obligandus; sicut transgressor alterius voti non obligatur ad aliquam recompensationem, si votum fuerit extinctum, sed tantum ad pœnitentiam, ut

11. Et hinc fit non referre, quoad præsentem effectum, quod commutatio non impleatur cum culpa, vel sine illa, quia utroque modo extincta obligatio non reviviscit, neque ob impotentiam implendi aliam, neque in pœnam delicti. Quocirca, si absque culpa impotencia occurrat, excusat a præsenti obligatione, et prior non redit; si vero culpabilis fuit dilatio, et adhuc superest tempus habile, et facultas ad implendam obligationem præsen-

tem, illa semper urgebit, et pro dilatione erit pœnitentia agenda; si vero tanta fuit dilatio, ut juxta formam commutationis extineta fuerit posterior obligatio, tantum superest pœnitentia, quia non est unde alia obligatio nascatur. Et ita ad priorem rationem dubitandi, negatur has commutationes etiam in æquale vel in minus includere conditionem ibi impositam; nulla enim ratione vel jure hoc probatur, et præterea si conditionata essent, licet sine culpa non impletur illa conditio, rediret prius votum, quod nullus dicet. Est ergo commutatio absoluta, quatenus una obligatio pro alia simpliciter constituitur. Atque ita sentit Vivald., d. c. 14, n. 27, qui in n. 28 hoc limitat ad commutationes, quae fiunt ab homine; nam secus esse putat in his quæ fiunt a jure. Sed in votis simplicibus, de quibus agimus, non est necessaria limitatio, quia nulla commutatio in ipsis fit ipso jure, nisi tantum in professione religiosa; tamen ibi non est necessaria exceptio, quia votum solemne religionis perpetuum est, et de se immutabile, et ita commutatio, quæ per illud fit, satis immutabilis permanet; sed de illa commutatione infra in proprio loco tractandum est, ubi etiam videbimus an extendatur ad vota novitiorum, seu ad ingressum ipsum in religionem, tantum quoad habitum. Nunc autem supponimus in novitiatu ad sumnum fieri suspensionem votorum, non commutationem, et ita ibi etiam non habere locum limitationem.

12. *Quædam difficultas contra superiores assertiones.* — *Fit satis difficultati.* — Una vero superest difficultas, quæ tangitur in secunda ratione dubitandi supra posita, quia hæc commutatio æqualis relinquit libertatem ad implendum votum in priori materia; ergo etiam debet relinquere obligationem, si commutatio non impletur. Propter quam difficultatem aliqui censem, has duas assertiones seu resolutiones non cohærere. Quia si potest quis non uti commutatione, sed prius votum implere, obligatio manet quasi alternativa facienda hoc aut illud, quæ non tollitur propter impotentiam solutionis in una materia, si in altera solvi potest. Nihilominus tamen respondeo illas duas partes optime posse simul consistere, quod patet manifeste in commutatione in minus bonum; nam illa non obstante, licet redditus ad melius bonum, et nihilominus si occurrat impotentia circa materiam minorem, in quam facta fuit commutatio, non relinquit obligatio implendi votum in alia

materia. Non est ergo eadem ratio de libertate implendi votum in priori materia, et de obligatione, quia prior pertinet ad favorem, qui fit per commutationem; posterior ad rigorem, et restrictionem commutationis, quæ non præsumitur, nisi expresse fiat sub tali conditione, et dependenter ab illa. Nec est verum, illam obligationem, quæ manet, esse pure alternativam; nam revera est determinata de se ad talem materiam, cum facultate vero redeundi ad priorem; sicut in opinione, dicente commutationem in æquale esse unicuique liberam, non est dicendum obligationem esse mere alternativam, nam per se votum obligat determinate ad talem materiam, et si illa fiat illicita, vel impossibilis, votum desinit obligare, quamvis posset vovens, si vellet, in alia materia æquali illud implere, quia obligatio per se cadit in illam materiam tantum, licet impleri possit per aliam ex interpretativo consensu, vel facultate creditoris.

13. *An qui renunciarvit commutationi possit iterum illa uti.* — *Resolutio.* — Sed quid si aliquis post commutationem renunciarvit commutationi, et decrevit omnino servare votum, et non uti commutatione? poteritne iterum pœnitere, et ad commutationis materiam redire? Aliqui simpliciter negant: mihi autem videtur, partim ex materia, partim ex intentione voventis pendere. Unde spectandum imprimis est, an commutatio facta fuerit in minus, et tunc dico, si renuncietur commutationi animo manendi firmiter in priori obligatione, virtute fieri de novo prius votum, quod erat de meliori bono, et ideo non esse licitum redire ad minus, quia per se non licet, nec virtute prioris commutationis, quia illa non potest cadere in votum post illam emissum. At vero si commutatio fuit in æquale, consideranda est intentio voventis; nam si eodem modo voluit renunciare commutationi, et quasi de novo vovere, idem dicendum erit juxta nostram sententiam, et ex vi commutationis, propter eamdem rationem. Quia credimus commutationem in æquale per se non licere sine auctoritate superioris. At vero juxta hanc sententiam hoc non est speciale in hoc casu, sed idem cum proportione erit in prima voti commutatione, si quis illam acceptavit animo se definite obligandi ad novam materiam commutationis, et renunciandi favori inclusu in commutatione, nam etiam tunc emitit quasi novum votum.

14. *Quartum dubium.* — *An actio in quam sit commutatio, subeat omnes conditions prioris voti.*

ris voti. — Quartum dubium hic esse potest, an, facta commutatione, actio, in quam fit commutatio, subeat omnes conditions prioris voti. Quod maxime interrogari solet propter commutationem factam auctoritate Pape in votis ipsi reservatis; nam dubium est an materia illa sequatur conditionem voti commutati; id est, an sit reservata sicut illud. Et ratio dubii esse potest, quia subrogatum sapere debet naturam ejus pro quo subrogatur, juxta doctrinam Canonistarum, in c. *Ecclesiæ*, 2, Ut lite pendente, etc., ubi specialiter Panormitanus, numero tertio. Et confirmatur, nam poena imposta per superiore non potest per inferiore commutari; ergo nec materia illa, in quam facta est talis commutatio, potest iterum mutari per inferiore; patet consequentia, nam, licet non sit proprie poena, habet tamen eamdem rationem, quatenus est onus impositum a superiore. Et confirmatur secundo, quia illa posterior obligatio ad talem materiam non est assumpta per solam voluntatem voventis, sicut in aliis votis ordinariis contingit, sed est posita arbitrio Papæ, vel ejus vicarii, unde pertinet etiam ad soliditatem et securitatem prioris reservationis, ut commutatio illa immobilis permaneat, et eamdem legem subeat.

15. *Resolutio.* — Nihilominus contrarium sententiam existimo veram et tutam. Indicat Sylvest., *Votum*, 4, quæstione septima, vers. *Oclaro*, ubi cum Romano, singulari 460, dicit, posse Episcopum dispensare in pœnitentia, id est, onere, quod Papa imposuit, transmutando votum, et loquitur aperte de transmarino. Et favet Glossa, in c. *Tempora*, 26, q. 7, licet generalius loquatur. Citatur pro hac sententia Corduba, in *Summ.*, quæst. 150, ubi ait votum commutatum posse iterum commutari per Bullam Cruciatæ, sed non loquitur in specie, quando primum votum erat reservatum; imo loqui videtur de communi voto, quod per potestatem inferiore illa, quam Bulla concedit, potuit commutari. Et eodem modo loquitur Vivald., d. c. 14, n. 78. Imo, in ratione quam adducit, clarius supponit se loqui de voto, quod poterat a principio commutari, ac proinde non reservato. Expressius tenet Henr. lib. 7 de *Indulgent.*, c. 30, n. 5, lit. O; Aragon., 2, 2, quæst. 88, art. 12, § *Quando votum*; Sanci., referens alios, libro octavo, disputatione nona, numero decim. Et ratio est, quia per primam commutationem fuit extinctum votum reservatum, et aliud loco illius substitutum, quod reservatum non est. Antecedens patet, quia per commutationem obligatio

voti transfertur in aliam materiam; per illam autem translationem necesse est extinguiri priorem obligationem individuam (ut sic dicam), et induci novam circa novam materiam. Tum quia individuatio obligationis suo modo est, vel pendet ex materia circa quam versatur; tum quia inducitur per novam voluntatem faciendo, vel acceptandi illam circa aliam materiam, et ita virtute est emissio novi voti loco alterius, quod extinguitur, ut supra latius ostensus est; quamvis ergo prius fuerit reservatum, posterius non erit, quia non est ex his quæ reservantur, ut ex dicendis capite sequenti constabit. Et confirmatur primo, quia votum reservatur ratione materiæ ad quam obligat; ergo mutata materia, mutabitur etiam seu tolletur reservatio. Confirmatur secundo, quia si e contrario votum non reservatum commutaretur in materia voti reservati, jam maneret reservatum; ut si quis fecisset votum Lauretanum, et commutaret illud in votum Compostellanum vel Romanum, jam iterum non posset commutari, nisi per Papam; ergo et e contrario.

16. *Fit satis rationi oppositæ.* — *Ad primam confirmationem.* — *Ad secundam.* — Ad rationem in contrarium respondeatur, subrogatum sapere naturam ejus pro quo subrogatur, quantum ad id, quod per se et intrinsecè pertinet ad talem subrogationem, non vero quoad ea quæ sunt extrinseca, et a lege et voluntate extrinseca provenire possunt, ut sumiture eisdem juris peritis, et Jasone, in § *Fuerat*, Inst. de Actioni. Sic ergo in praesenti pertinet ad hanc subrogationem, ut materia, quæ substituitur loco alterius voti, sit apta ad cultum Dei, et sit æqualis vel proportionalis priori, et quod cadat sub obligationem religiosæ. Quod autem sit reservata, necne, est quid extrinsecum, et non pertinet ad subrogationem; unde cum per Pontificem nunquam declaratum fuerit reservationem extendi ad materiam seu votum alterius generis, propter solam successionem in locum alterius, non est a nobis extendenda, cum materia odiosa sit. Ad primam confirmationem primo dico, antecedens esse incertum; nam multi tenent contrarium, etiam de pœnis impositis propter peccata reservata, ut in 4 tomo 3 partis latius tractavi, et sentiunt Gloss., Roman., et Sylvest., supra citati. Secundo negatur consequentia, quia pœna continet præceptum superioris, quod non potest tam facile ab inferiori mutari; hic autem semper obligatio est a voluntate voventis acceptantis commutationem,

et ita dispensatio ejus sequitur naturam voti, non praecipi. Ad secundam confirmationem dicitur, verum quidem esse, in commutatione intervenisse auctoritatem superioris ad designandam materiam commutationis, et ideo non posse illam mutari mere voluntarie, nec quasi ad emendandam priorem commutationem. Nihilominus tamen obligatio, quae manet, non est absolute ex imperio Papæ, sed voluntate voentis, et ideo subit conditionem voti, cuius signum est, quia in evidenter melius sine dubio commutari potest, etiam sine alia causa, vel superiori potestate. Neque hoc obstat quominus illa prior commutatione Pontificis de se sit firma et stabilis, quantum natura voti postulat, quia ad hoc non est necesse ut sit æque indispensabilis vel incommutabilis, ac votum reservatum; nam commutatio ipsa voti reservati secum afferit in hoc relaxationem quamdam, nisi contrarium in particulari declaretur.

17. *Quintum dubium.* — *An vota pœnalia possint commutari per facultatem ordinariam vel delegatam?* — Quintum vero dubium hinc oritur generale ad vota pœnalia, quæ post culpam obligationem relinquunt, an quoad illam obligationem possint commutari per facultatem ordinariam, vel delegatam commutandi, et maxime si Papa commutationem fecit. Declaratur ex Navarro, Cons. 31 et 32, de Voto, ubi ipse distinguit inter votum et pœnam incursum per fractionem voti, in ordine ad commutationem; vultque per facultatem commutandi vota, non posse commutari pœnam debitam ex fractione voti. Ut, verbi gratia, casus, quem ibi proponit, erat de quodam, qui vovit non peccare cum tali feminâ, et quoties peccaret, facere talem eleemosynam, et sæpius fregit votum, et nullam eleemosynam fecit, et ita obligationem gravem copiosæ eleemosynæ faciendæ contraxit, petitiæ dispensationem a Papa, qui eleemosynam commutavit in certam pœnam, votum autem pœnale talis castitatis integrum reliquit. In illo igitur casu sentit Navarrus, per potestatem postea datam ad commutanda vota, verbi gratia, per Cruciatam, aut Jubilæum, posse quidem commutari votum non accedendi ad feminam, quod Papa integrum reliquerat, non tamen esse commutandam pœnam a Papa impositam. Ratio est, quia aliud est pœna, aliud votum, et ideo potestas concessa ad commutandum votum, non est concessa ad pœnam mutandam, quia illa privilegia nullam pœnæ mentionem faciunt. Et confirmatur, quia

votum respicit futurum, et non præteritum; ergo potestas commutandi vota non extenditur ad pœnam ex fractione voti jam præterita contractam. Et hoc sequuntur aliqui recentiores.

18. *Excluditur praecedens opinio, et resolvitur dubium.* — Mihi vero hæc resolutio non probatur. Ut autem meam sententiam declararem, distinguo inter potestatem et actum. Rursusque in potestate considerandum esse puto, an sit in particulari data solum ad commutandum tale votum, prout obligat ad futura, et non ut obligat ad solvendam pœnam incursum ex transgressione præterita; an vero sit sermo de generali potestate alias data ad vota commutanda. In priori casu, clarum est potestatem illam non extendi ad pœnam jam incursum, nec ad id in quod commutata fuit a Papa. Ut, verbi gratia, in casu proposito, potuit Papa per se commutare pœnam incursum, vel partem remittere, et partem solvendam relinquere, et pro ipso voto, ut in futurum obligabat, committere oratori ut eligat confessorem idoneum, qui commutationem faceret. Tunc ergo confessor sic electus nihil posset circa pœnam immutare, sed tantum circa votum, non quia illa pœna sit a Papa imposta, neque quia non sit ex voto, sed quia potestas fuit expresse limitata ad aliud, ut supponitur, quia circa pœnam incursum noluit Pontifex causam committere, sed per se definire. Non loquitur autem Navarrus in hoc casu, de quo nullum poterat esse dubium, sed de altero, quando confessor postea commutans votum habet generalem potestatem commutandi vota per Bullam, vel Jubileum, vel privilegia religionis.

19. *Posse confessorem per delegatam potestatem, non solum voti obligationem, sed pœnam per fractionem incursum commutare.* — *Idem dicendum de habente ordinariam potestatem.* — In hoc ergo casu, dico posse confessorem commutare non solum obligationem voti in futurum, sed etiam pœnam incursum ex fractionibus ejusdem voti; et idem a fortiori est semper intelligentum de Episcopo utente sua ordinaria potestate, nam est eadem ratio, ut constat. Probatur ergo assertio primo, quia si quis fecit votum non pœnale, sed directum (ut sic dicam) dandi quotidie aliquam eleemosynam, et illud fregit per multum tempus, potest per jubilæum vel Bullam petere commutationem totius voti, tam quoad præterita, quam quoad futura; ergo si fecit votum pœnale, et incurrit pœnam, etiam illa poterit

commutari per similem facultatem. Antecedens receptum est communis usu et præxi. Et ratio est evidens, quia tota illa obligatio est ex voto; nam illa obligatio solvendi quod omissum fuit, non est alia ab illa quæ suo tempore obligavit de præsenti, sed est eadem quæ semper magis ac magis urget; ergo idem est votum, quod semper obligat ad illam solutionem; ergo potest commutari per generalem facultatem commutandi vota. Confirmatur, nam si quis fecit votum peregrinandi Compostellam intra annum, et illud per plures annos distulit, frangendo votum, potest nihilominus, adveniente jubilæo, commutationem talis voti obtainere, quia jubilæum non limitat facultatem ad vota nunquam fracta, sed absolute ad omnia extendit; ergo idem est in votis realibus. Poterit ergo commutari totum id quod promissum est, sive sit jam debitum, sive non. Jam vero probatur prima consequentia argumenti, quia magis quodammodo obligat votum ad directam materiam, in quam cadit, quam ad pœnam; ergo si potest commutari quoad debitum jam contractum in materia directa, multo magis in pœna. Confirmatur ac declaratur, nam vel votum pœnale est simplex, et per modum unius, vel duplex, seu duo vota includens, juxta dicta lib. 4, cap. ult. Quando fit primo modo, est quasi votum conditionale de ipsa pœna; ergo, licet transeat in absolutum propter impletam conditionem, non magis obligat quam votum absolutum, imo fortasse minus, ut postea videbimus, et semper obligat in vi voti; ergo est commutabile per generalem facultatem (non loquimur enim nunc de pœna, quæ sit materia voti reservati, de qua infra dicemus). Si autem votum sit duplex, unum absolutum, de vitanda tali culpa, aliud pœnale et conditionale, de tali pœna, si incurrit culpa, procedit eadem ratio, quia sicut prius votum commutari potest, licet sæpius fuerit fractum, ita et posterius, licet jam absolute obliget, quia generalis facultas omnia comprehendit.

20. Ex quo ulterius concludimus, nihil obstat huic commutationi, quod Papa prius commutaverit pœnam jam debitam, vel partem remiserit, partem vero reliquerit. Primo quidem, quia in casu quem Navarrus tractat, qui petiit integrum commutationem, noluit ut illa gratia, quod facere potuit; ergo ex vi illius non potuit impediri quominus ut postea posset alia generali gratia, vel facultate sibi concessa. Secundo, licet acceptaret dispensationem, semper est illi integrum redire ad priorem obligationem, et relinquere commutationem, cum non fuerit in melius, ut supponitur; ergo sicut prius poterat petere per jubilæum commutationem prioris obligationis, si Papa nihil circa illam disposuerit, ita etiam postea. Tertio etiam sine reditu ad priorem obligationem commutabilis manet illa pœna, quam Papa reliquit, vel in quam commutationem fecit. Probatur, quia illa semper est poena debita in vi voti, non in vi specialis præcepti Pontificis; unde non implere illam erit perfidia contra votum, non inobedientia vel injustitia; ergo semper manet dispensabilis per modum voti; ergo comprehenditur sub generali potestate commutandi vota. Et hoc a fortiori probatur ex dictis in præcedenti dubio. Nam si potest mutari materia, quæ succedit loco alterius reservatæ, multo magis poterit commutari pœna, quæ succedit loco prioris, quæ non directe, sed quasi per consecutionem promissa fuerat et incursa. Neque contra hoc urget fundamentum Navarri; quia quando pœna tantum debetur ex voto, non recte distinguitur contra votum, nam est quoddam particulare votum, ut declaratum est. Ad confirmationem autem negatur consequentia, quia votum pœnale, licet non obliget nisi post commissam culpam, semper tamen obligat ad futuram solutionem, ut constat; et quod illa obligatio vel completa fuerit ratione culpe, vel duret ratione illius, parum refert; non enim hoc impedit quominus illa sit obligatio voti, quod semper idem durat ac permanet.

21. *An per commutationem voti censendum sit totum votum commutatum, etiam quoad præteritam obligationem?* — *Objectio.* — *Solutio.* — Atque hæc dicta sint de potestate: circa actum vero interrogari potest, an si quis in casu positivo solum petat a delegato vel Episcopo commutationem voti de tali eleemosyna facienda, sive directe, sive ratione pœnæ, non tamen specialiter petat commutationem pœnæ, vel eleemosynæ jam debitæ, et non solutæ, censendum sit totum votum commutatum, etiam quoad præterita, vel solum quoad futura. Respondeo illam commutationem non extendi ad præterita, non ex defectu potestatis, ut probatum est, sed ex defectu intentionis commutantis, ob imperfectam voti narrationem et apprehensionem. Nam votum sic absolute propositum de facienda quotidie eleemosyna, solum apprehenditur ut ex nunc obligans in futurum, et ita verisimile est confessorem solum ad hoc respicere in commutatione;